

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
Національна спілка краєзнавців України
(Переяславський міський осередок)

ОСОБИСТІТЬ У ЛОКАЛЬНОМУ ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРІ: ПЕРЕЯСЛАВЩИНА

Матеріали круглого столу
«КРАЄЗНАВСТВО ПЕРЕЯСЛАВЩИНИ:
ДОСЛІДЖЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПОСТАТІ»
15 жовтня 2020 р., м. Переяслав

Переяслав – Кам'янець-Подільський
2020

УДК 94:908(477.41-21)(092)(082)

О 75

Особистість у локальному історичному просторі: Переяславщина: матеріали круг. ст. «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті», м. Переяслав, 15 жовт. 2020 р. / упоряд.: О. А. Горбовий, Т. Ю. Нагайко. Переяслав – Кам’янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. 124 с. (Серія «Краєзнавча бібліотека Переяславщини»; вип. 16).

Редакційна колегія:

Вовкодав С. М., к.і.н. Горбовий О. А., к.і.н., проф. Колибенко О. В., к.і.н., доц. Лукашевич О. М., Нагайко К. М., к.і.н. Нагайко Т. Ю.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
(протокол № 3 від 25 вересня 2020 р.)*

До збірки включено матеріали доповідей круглого столу «Краєзнавство Переяславщини: дослідження, проблеми, постаті», що відбувся 15 жовтня 2020 р. у межах програми ІХ Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» та виконання науково-дослідної роботи «Історія Переяславщини: антропо-аксеологічні виміри» (державний реєстраційний номер: 0119U103364).

ISBN 978-617-7887-59-0

© Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», 2020.

© Автори публікацій, 2020.

ЗМІСТ

Вступ	6
<i>Світлана Авраменко.</i> Внесок Олени Іванівни Юзвікової у краєзнавчі дослідження Переяславщини	9
<i>Владислав Безпалько, Іван Кузьмінський.</i> Життєпис Дмитра Ігнатовича Фіялковського, переписувача Переяславського списку «Музичної Граматики»	13
<i>Валентина Білоусько, Галина Бузян.</i> Андрій Володимирович Стороженко – визначний дослідник історії Переяславщини	17
<i>Віта Бова.</i> Студентське життя братів Осипа та Федора Бодянських у Переяславі: просопографічний контекст	21
<i>Галина Бузян.</i> Микола Іванович Арандаренко – один із перших краєзнавців Переяславщини	24
<i>Євген Букет.</i> Діяльність Гервасія (Линцевського) та Мельхіседека (Значко-Яворського) щодо перепідпорядкування православних парафій Правобережної України	27
<i>Сергій Вовкодав.</i> Дослідження земляних споруд В. Г. Ляскронським у басейні р. Броварка	31
<i>Олександр Горбовий.</i> Постаті затопленої Переяславщини: Почесний громадянин Переяслав-Хмельницького району Сорокова Софія Федорівна (1937 р. н.)	35
<i>Тетяна Грудевич.</i> Видатні постаті в листуванні М. І. Сікорського	38
<i>Микола Губочкін.</i> Кропивнянський полковник Филон Джалалій (Джеджалій): витоки родоводу та ймовірне місце народження	41
<i>Єгор Єгоров.</i> Постать Михайла Івановича Сікорського у документальному кіно та телепередачах	45
<i>Олена Жам.</i> Михайло Ничипорович Єрмольєв: штрихи до біографії	49

<i>Олена Жам, Наталія Заїка.</i> Володимир Федорович Воловик: фотограф, музейник, громадський діяч	55
<i>Наталія Заїка.</i> Просвітянська діяльність Олега Родіоновича Коломійця	59
<i>Анатолій Іваненко.</i> Ще один штрих до історичного портрета переяславського полковника та наказного гетьмана Якимом Сомка	62
<i>Ірина Коваль-Фучило.</i> Соціальні комеморативні практики в розповідях про переселення з зони затоплення (досвід мешканців Переяславщини)	66
<i>Сергій Коженець.</i> Прокіп Мусійович Коженець – доля загиблого воїна	70
<i>Олена Колибенко, Олександр Колибенко.</i> Марія з Мономахів та Гіта Вессекська: жінки в житті Володимира Мономаха	74
<i>Юрій Коржов.</i> Меморіалізація постаті Петра Самутіна в с. Ташань	78
<i>Наталія Костенко, Олена Калінович.</i> Ганна Самутіна: «Талант – це безмірне терпіння...»	82
<i>Андрій Кравцов.</i> До походження роду Бодянських	85
<i>Андрій Кузьменко.</i> Будинок Укоопспілки в Києві – проект переяславця Володимира Заболотного	88
<i>В'ячеслав Лоха.</i> Анатолій Володимирович Таранцов (1913–1987) – професор, геофізик, винахідник, військовий інженер-розвідник, полковник	90
<i>Катерина Нагайко.</i> Стежками Тараса Шевченка: Переяславщина	94
<i>Тарас Нагайко.</i> Ксенофонт Козубенко – історик, філолог, педагог, краєзнавець	99
<i>Ганна Наконечна.</i> Меморіалізація постаті захисника України з Переяславщини Станіслава Зінчика (1975–2014)	103
<i>Наталія Павлик.</i> Психологічні аспекти творчості Т. Г. Шевченка: божественне начало	106

<i>Світлана Пригонюк. Поетичний світ творчої уяви Ірини Кузьмицької</i>	109
<i>Наталія Ревега. Юрій Міхновський: від диякона Миколаївської церкви с. Комарівки Переяславського повіту до останнього настоятеля Софії Київської</i>	112
<i>Віктор Ткаченко. Зоя Сташук – штрихи до портрету майстрині писанкового розпису</i>	115
<i>Ірина Черняк, Олена Калінович. Художнє різьбярство – творче покликання Івана Чередніченка</i>	118
Відомості про авторів	121

Андрій Кравцов
(м. Київ)

ДО ПОХОДЖЕННЯ РОДУ БОДЯНСЬКИХ

Історія родини Бодянських нерозривно пов'язана з Переяславиною. Два її яскравих представники Йосип Максимович Бодянський (1808–1877) та Павло Ілліч Бодянський (1809–1867) навчалися в Полтавській духовній семінарії, яка тоді була в Переяславі. Йосип був відомим філологом, істориком, письменником, перекладачем тощо. Закінчивши після Полтавської семінарії Московський університет (1834), він подався у відрядження до південних та західних слов'янських країн, аби вивчати їх культуру і мову. По поверненню став професором кафедри слов'янських мов та літератури Московського університету. Проте відомим його зробила діяльність на посаді секретаря Московського товариства історії та старожитностей Російських (1845–1848, 1858–1877), коли він редагував усі їх видання¹. Зокрема, Йосип Бодянський опублікував на сторінках «Чтения в Императорском Обществе Истории и Древностей Российских при Московском Университете» чимало джерел з історії України. Частина з них походила з Переяслава. Вочевидь, у цьому йому пригодилися зв'язки з переяславською інтелігенцією та духовенством.

Його двоюрідний брат Павло після закінчення семінарії, був вчителем математики у Кременчуцькому повітовому училищі. У 1838 р. він переїхав до Полтави викладати в Інститут шляхетних дівчат. З 1841 р. і до кінця життя був редактором неофіційного відділу газети Полтавські губернські відомості². У цей період на її шпальтах було надруковано велику кількість краєзнавчих та історичних розвідок, документи тощо.

Питанням дослідження родоводу Бодянських вже були присвячені деякі студії. Найповнішою з них є розвідка Валентини Саверської-Лихошви «Генеалогічне дерево роду Бодянських»³. У

¹ Плагинда В. П. Бодянський Осип Максимович. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. 2-е вид. випр. і доп. Київ, 2004. С. 53.

² Усенко П. Г. БОДЯНСЬКИЙ Павло Ілліч. *Енциклопедія історії України: у 10 т.* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ, 2003. Т. 1: А–В. С. 322.

³ Саверська-Лихошва В. Генеалогічне дерево роду Бодянських. *Сіверянський літопис*. 2009. № 5. С. 139–141.

ній авторка систематизувала відомі факти про родину, попередні біографічні розвідки та зробила спробу прослідкувати нащадків Бодянських по жіночій гілці. У результаті вона створила генеалогічну схему роду. Найдавнішими представниками родини в схемі вказані брати Максим (батько Йосипа) та Ілля (батько Павла) Гавриловичі і дружина Максима Тетяна Василівна. Проте відомостей про їх батька Гаврила В. Саверська-Лихошва не наводять.

Аби з'ясувати походження роду Бодянських, необхідно залучити архівні джерела, передусім ті, що стосуються церковних структур. Адже представники родини – це духовенство. Ілля Гаврилович був Прилуцьким протоієреєм, Максим Гаврилович – священником с. Варви Лохвицького повіту. Логічно припустити, що їх батько Гаврило теж був з числа духовенства. Такі документи мають зберігатися в архіві духовної консисторії місцевої єпархії. Проте, на жаль, архів Полтавської духовної консисторії до нашого часу не вцілів⁴. Ті нечисленні справи, що є в сучасному фонді № 706 «Полтавська духовна консисторія» Державного архіву Полтавської області не містять потрібної інформації.

Подальші пошуки фондів установ, що могли б містити подібну інформацію, дали позитивний результат. У Державному архіві Чернігівської області зберігається фонд № 1462 «Прилуцьке духовне правління⁵», де було знайдено інформацію, яка проливає світло на походження роду Бодянських.

У 1781 р. священник Миколаївської церкви с. Красляни⁶ Переволочанської сотні Прилуцького полку Дем'ян Яновський просить Прилуцьке духовне правління призначити в церкву дияконом свого зятя – сотенного хорунжого Гаврила Степановича Бодянського⁷. Його прохання задовольнили і вже в наступному 1782 р. в ревізійкій казці цієї церкви зазначена наступна інформація про склад і вік членів родини: «диякон Гавриил Стефанов сын Бодянский – 28, у него жена Мария Дамиянова дочь – 26; у них

⁴ Чиркова М. Ю., Коротенко В. В. Матеріали генеалогічного характеру в Державному архіві Полтавської області. *Архіви України*. 2015. № 5–6. С. 271–272.

⁵ Духовні правління – органи місцевого єпархіального управління. Були проміжною ланкою між консисторією та парафіями.

⁶ З 1782 р. село Прилуцького повіту Чернігівського намісництва. Нині село Прилуцького району Чернігівської області.

⁷ ДАЧО (Державний архів Чернігівської області). Ф. 1462. Оп. 1. Спр. 45. Арк. 1.

дети: сын Павел (при отцу) – 4, дочь Евфросиния – 5»⁸.

У подальшому за джерелами можна прослідкувати, що родина Бодянських жила в Краслянах до 1795 р., поки Гаврило був дячком при церкві. Тут народилися Ілля (бл. 1782) та Максим (бл. 1783) Бодянські. У проміжку 1786–1787 рр. померла дружина Гаврила – Марія⁹.

У 1795 р. прихожани Преображенської церкви м. Прилуки просять призначити на вакантне місце дячка Гаврила Бодянського¹⁰. Це прохання теж задовольнили, він з родиною переселяється в Прилуки, що і простежується в подальших джерелах цієї церкви¹¹.

Цікавим епізодом історії родини Бодянських є їхній зв'язок з Іринєєм Фальковським, відомим церковним діячем та викладачем Києво-Могилянської академії. Інформацію оприлюднив в журналі «Киевская старина» А. Тітов, публікуючи документ про вартість описування бібліотеки покійного Фальковського¹². У передмові до тексту документа він написав: «Преосв. Ириней, как оказывается, был близкий родственник Бодянским (кажется, дед по матери) и отказал им после смерти часть своего имущества». Наведена інформація суперечить вищенаведеному факту, що дід по матері Марії, це священник с. Краслян Дем'ян Яновський. Отож, це питання потребує подальших пошуків та уточнень.

Завершуючи коротенький огляд походження родини Бодянських зауважимо, що дослідження історії їхнього роду потребує подальших пошуків. Це дозволить заповнити прогалину у вивченні просопографічного портрету славних синів України, які в часи імперського панування вивчали і пропагували надбання рідного краю.

---

⁸ДАЧО. Ф. 679. Оп. 5. Спр. 25. Арк. 18–18 зв.; При цитуванні тексту документів, усі відсутні в сучасному алфавіті букви замінені на відповідники, твердий знак в кінці слів вилучений. Орфографія наближена до сучасних норм.

⁹ДАЧО. Ф. 1462. Оп. 1. Спр. 9683. Арк. 1; Спр. 9684. Арк. 1; Спр. 9690. Арк. 1.

¹⁰ДАЧО. Ф. 1462. Оп. 1. Спр. 567. Арк. 1–1 зв.

¹¹ДАЧО. Ф. 1462. Оп. 1. Спр. 12746. Арк. 1; Спр. 12750. Арк. 1–1 зв.

¹²Титов А. Во что обошлась опись библиотеки преосв. Ириней Фальковского после его смерти. *Киевская старина*. 1883. № 8. С. 767–769.